

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 4

Частина III

**Одеса
2018**

УДК 311
ББК 60.6

Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина III. – Одеса, ОНЕУ. – 2018. – 196 с.

Автори:

Вітковська К. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю. О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К. І. – к.е.н., викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Антоненко К. Е. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Барон Г. І. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Бойчева О. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Бурлаєва В. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Варналій А. О. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Калантарчук Т. І. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Качкалова Л. Ю. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Лузанова К. А. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Любович А. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Манєва К. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мілева Т. Д. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мітішова І. С. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Москаленко К. С. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мотовіліна Г. В. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Негруль Д. А. – студент фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Пархоменко Л. В. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Поповська А. О. – студентка факультету міжнародної економіки Одеського національного економічного університету,
Саблістюк О. О. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Стародубцева Т. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Тутов В. О. – студент фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Унтілов В. В. – студент обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Чорний Є. В. – студент фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Шишацька В. А. – студентка фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Шувера О. О. – студентка факультету міжнародної економіки Одеського національного економічного університету

У збірнику наводяться результати дослідження студентів та викладачів кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів у деяких країнах світу, в Україні та окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

© колектив авторів, 2018

ЗМІСТ

Варналій А.О., Самотоєнкова О.В. Аналіз середньої заробітної плати в Україні за видами економічної діяльності.....	7
Любович А.А., Ольвінська Ю.О. Аналіз середньої освіти в Україні.....	14
Калантарчук Т.І., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз показників навколишнього середовища.....	21
Бурлаєва В.С., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз захворюваності населення України.....	28
Бойчева О.П., Вітківська К.В. Статистичне дослідження рівня життя населення.....	33
Калантарчук Т.І., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз забору води з природних водних об'єктів в Україні та Одеській області.....	41
Шувера О.О., Тарасова К.І. Статистичний аналіз народжувальності в Україні	45
Поповська А.О., Тарасова К.І. Статистика сортування, переробки та вторинного використання відходів в Україні	53
Бойчева О.П., Самотоєнкова О.В. Сучасний стан фондового ринку України	58
Стародубцева Т.В., Самотоєнкова О.В. Статистичний аналіз ринку зерна в Україні	64
Варналій А.А., Самотоєнкова Е.В. Развитие рынка информационных услуг в Украине	69
Манєва К.П., Самотоєнкова О.В. Динаміка та структура споживчих товарів в Україні	77
Унтілов В.В., Самотоєнкова О.В. Сучасний стан ринку енергоресурсів в Україні	86
Калантарчук Т.І., Самотоєнкова О.В. Особливості розвитку ринку інновацій в Україні	92
Любович А.А., Самотоєнкова О.В. Аналіз первинного ринку нерухомості в Україні	97
Негруль Д.А., Ольвінська Ю.О. Особливості кредитування малого бізнесу в Україні	104

Тутов В.О., Ольвінська Ю.О. Проблеми та перспективи функціонування ринку дорогоцінних каменів	109
Качкалова Л.Ю., Саблюк О.А., Ольвінська Ю.О. Тенева економіка України	115
Унтілов В.В., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня доходів населення України	121
Бойчева О.П., Ольвінська Ю.О. Сучасний стан житлового фонду України	128
Барон Г.І., Ольвінська Ю.О. Сучасний стан державного регулювання конкуренції та монополізації ринку в Україні	133
Шишацька В.А., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз демографічної ситуації в Україні	137
Мілєва Т.Д., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз економічного розвитку Індії	142
Пархоменко Л.В., Москаленко Е.С., Ольвінська Ю.О. Статистический анализ ресурсов и расходов домохозяйств	147
Лузанова К.А., Ольвінська Ю.О. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку послуг України	152
Чорний Є.В., Ольвінська Ю.О. Страховий ринок України: проблеми та перспективи розвитку	158
Мітішова І.С., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз доходів державного бюджету України	164
Мотовіліна Г.В., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз ринку праці в Україні	172
Негруль Д.А., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз зносу основних засобів в Україні	179
Антоненко К.Э., Ольвінська Ю.О. Анализ проблем налоговой системы Украин	185
Вітковська А.А., Ольвінська Ю.О. Використання статистичних методів у маркетингових дослідженнях	191

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

Шишацька В. А.¹, Ольвінська Ю. О.²

1 – студент, фінансово-економічний факультет,

2 – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Шишацька В. А., Ольвінська Ю. О. Статистичний аналіз демографічної ситуації в Україні. У статті наведено аналіз сучасного стану демографічних процесів в Україні. Виявлено проблеми демографічного розвитку країни. Обґрунтовано міграційні потоки на основі аналізу даних державної статистики. Запропоновано шляхи розвитку та покращення демографічної ситуації.

Ключові слова: демографічна ситуація, демографічна криза, депопуляція, сальдо міграції, природний приріст, міграційний приріст.

Шишацкая В. А., Ольвинская Ю. О. Статистический анализ демографической ситуации в Украине. В статье приведен анализ современного состояния демографических процессов в Украине. Выявлены проблемы демографического развития страны. Обоснованно миграционные потоки на основе анализа данных государственной статистики. Предложены пути развития и улучшения демографической ситуации.

Ключевые слова: демографическая ситуация, демографический кризис, депопуляция, сальдо миграции, естественный прирост, миграционный прирост.

Shyshatska V. A., Olvinskaya J. O. Statistical analysis of the demographic situation in Ukraine. The article gives an analysis of the current state of demographic processes in Ukraine. The problems of demographic development of the country are revealed. Migration flows are grounded on the basis of analysis of state statistics data. The ways of development and improvement of the demographic situation are offered.

Keywords: demographic situation, demographic crisis, depopulation, balance of migration, natural growth, migration increase.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Шишацька, В. А. Статистичний аналіз демографічної ситуації в Україні [Текст] / В. А. Шишацька, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина III – Одеса, ОНЕУ. – 2018. – С. 137 – 141.

Постановка проблеми. Актуальність демографічної проблеми для України полягає насамперед в тому, що наразі триває скорочення населення, що особливо погано, в основному працездатного віку.

Причому темпи його скорочення збільшуються з кожним роком все більше. Починаючи з 1990-х років, стали активно формуватися стійкі руйнівні процеси демореальності, які стали виразниками швидкої депопуляції і деградації якісних характеристик населення країни, що класифікується як демографічна криза. В ООН підраховали, що з 1990 по 2017 рік країна втратила 9,1 мільйонів або 18% населення. Останній раз приріст спостерігався в 1993 році, коли кількість громадян України склала 51,9 мільйона. Після цього почалося стабільне скорочення чисельності населення і до 2017 року воно знизилося до 42,4 млн. осіб.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Розробці методологічних і методичних засад дослідження сучасної демографічної ситуації, виявленню причин та наслідків демографічної кризи, тенденцій демографічних процесів та їхніх особливостей присвятили наукові праці провідні вчені-демографи і соціологи, як С. Пирожков, Е. Лібанова, І. Курило, І. Муромцев, В.Новіков, О. Позняк та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасний стан демографічної ситуації в Україні кваліфікується як кризовий також тому, що депопуляція поєднується із значним погіршенням здоров'я населення, та інших його якісних характеристик. Дані явища вимагають розробки оптимальної державної демографічної політики, яка передбачала б цілісну систему заходів економічного, правового, соціального, освітнього, культурного, інформаційно-пропагандистського характеру і була спрямована на зменшення смертності, підвищення народжуваності, реабілітацію та відновлення генофонду населення України.

Метою статті є виявлення характерних особливостей сучасної демографічної ситуації, статистичного аналізу стану та тенденцій демографічного розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Довготривале уповільнення темпів загального приросту населення, зниження за останні 30 років коефіцієнта народжуваності на 40% та зростання коефіцієнта смертності на 87% призвели до того, що вперше в історії країни у 1991 році почався процес депопуляції, за якого кількість померлих почала перевищувати число народжених [1].

В таблиці 1 наведені узагальнюючі демографічні показники України за періоди, які характерні для різних етапів соціально-економічного розвитку країни. Аналізуючи данні, слід відзначити, що в останні роки (2013 – 2017 рр.) продовжується зменшення загальної чисельності населення країни. Зменшується також кількість народжених (з 503,7 тис. у 2013 року до 363,9 тис. у 2017 році). Показники смертності населення з 2013 р. по 2017 р. зменшуються з 662,4 тис. померлих до 574,1 тис.), але вони набагато перевищують показники народжуваності, і це вкрай негативно. Показники природного приросту від'ємні і мають тенденцію до збільшення (158,7 тис. у 2013 році до -210,1 тис у 2017 році). Міграційний

рух населення скоротився в порівнянні з 2013 роком на 21,3 тис. [2].

Таблиця 1

Основні демографічні показники України за 2013- 2017 роки

(на 1 січня)

Показник	Рік					Темпи зростання / зменшення (%)	
	2013	2014	2015	2016	2017	2013 рік до 2008 року	2017 рік до 2013 року
Численість наявного населення,млн.	45,55	45,42	42,92	42,76	42,58	98,23	93,48
Кількість народжених, тис.	503,7	465,9	411,8	397	363,9	98,65	72,25
Кількість померлих, тис.	662,4	632,3	594,8	583,6	574,1	87,79	86,67
Природний приріст, тис (+/-)	-158,7	-166,4	-183	-186,6	-210,1	65,07	132,39
Міграційний рух населення, тис.(+/-)	31,9	22,6	14,2	10,6			

*Складено за даними статистичних щорічників України

Отже, за проаналізованими даними загальна кількість населення буде зменшуватися й надалі.

У даний час для демографічної ситуації в Україні властиві два негативні процеси – старіння населення та від’ємний природний приріст. Питома вага населення віком понад 60 років на 1 січня 2017 року становить 22%, однак старіння відбувається не за рахунок продовження життя людей, а за рахунок скорочення народжуваності та питомої ваги молодих вікових груп.

Варто відзначити, що у порівнянні з 1991 роком майже вдвічі скоротилася кількість народжених дітей. У той же час майже вдвічі зменшилася смертність серед немовлят [3]. За статистикою, як і 25 років тому в Україні більше, ніж чоловіків. Крім того, за останні 25 років українці стали пізніше заводити дітей. Тепер жінки народжують в основному у віці 25-29 і 30-34 років. Найпліднішим періодом, коли українці дозволяли собі народжувати дітей, був 2002-2008 роки. У 2010 році виникла так звана «демографічна яма», а з 2014 року ці показники впали ще нижче. Узагальнення сучасних чинників зниження народжуваності дає підстави відокремити такі групи: економічні, соціальні, психологічні, біологічні.

Кризові демографічні процеси в країні неодмінно відображаються на показнику середньої очікуваної тривалості життя. Нині вона становить у середньому 70,4 років; для чоловіків 65,2, для жінок— 75,5. Середня тривалість життя в 28 країнах ЄС зросла з 74,2 року в 1990-му році до 80,9 років у 2016 році. Відзначається, що люди в західних країнах Європи живуть в середньому на 8-10 років довше, ніж в державах Центральної та Східної Європи. Отже, до середньої тривалості життя в ЄС, то ми відстаємо на 9-10 років. Нині за тривалістю життя Україна перебуває на 122 місці в світі, змагаючись з Іраком, Гватемалою та Казахстаном. Отже,

однією з головних компонентів сучасної демографічної ситуації в країні є криза здоров'я нації, як найвпливовішої складової поняття «якість населення» Інтенсивне руйнування традиційних вітальних цінностей, невміння людини самостійно дбати про своє здоров'я, призводить до вражаючій динаміки показників захворюваності всіх поколінь українців [4].

Аналізуючи данні наведені у таблиці 2, слід відзначити що в порівнянні з 2013 роком у 2016 році кількість померлих скоротилася на 78,8 тис. В більшості, основними причинами смерті стають хвороби системи кровообігу. Це пов'язано з тим, що система охорони здоров'я в Україні знаходиться на небезпечно низькому рівні. Експерти вбачають причину незадовільного стану охорони здоров'я в недостатньому фінансуванні галузі, в недосконалому законодавстві і в застарілій моделі медичної освіти.

Таблиця 2

Динаміка кількості померлих в Україні за причинами

(тис. осіб)

Рік	Всього померлих	За окремими причинами:					
		хвороби системи кровообігу	новоутворення	зовнішні причини смерті	хвороби органів травлення	хвороби органів дихання	деякі інфекційні та паразитарні хвороби
2013	662,4	440,4	92,3	40,3	28,0	16,5	12,9
2014	632,3	425,6	83,9	40,1	25,2	14,8	11,0
2015	594,8	404,6	79,5	34,6	22,8	14,0	9,9
2016	583,6	392,3	79,0	31,7	22,0	13,8	9,3

Статус українців як вмираючої нації зі зниженням якості життя є неприйнятним для розвитку української економіки. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутнім поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду українського народу. Питання, яке сьогодні стосується здоров'я однієї людини, завтра може обернутися колосальними втратами для економічного потенціалу країни і, отже, представити реальну загрозу національній безпеці. За роки незалежності процеси суспільного розвитку також суттєво вплинули на демографічну ситуацію. Один із значних проявів цих змін – поширення внутрішньодержавних та міждержавних переміщень населення та трудових ресурсів. Тенденції процесу міграції населення зумовлюють характер соціалізації суспільства, впливають на формування державної політики в сфері соціального розвитку суспільства та формують нові виклики для національного суверенітету [6]. За офіційними даними обсяги зовнішньої еміграції з України протягом 2002 – 2010 рр. поступово

скоротилися, однак у 2011 – 2013 рр. – знову почали зростати, особливо з 2014 р. Це можна пояснити складною ситуацією на Сході країни. Також скорочується наявне населення за рахунок виїзду за кордон у пошуках роботи, причому тимчасова трудова міграція часто стає першим кроком до еміграції. Варто зазначити, що абсолютна більшість трудових мігрантів мають вік від 20 до 49 років.

Якщо розглядати імміграційні потоки, то у 2012 році в органах міграційної служби були зареєстровані 210 тис. іноземців, які проживали в Україні постійно (з них 124 тис. громадян Росії), і 102 тис. тих, хто перебував там тимчасово. Таким чином після перепису населення їх чисельність незначно зростає. Отже, країна продовжує втрачати населення в результаті еміграції і ці втрати не компенсує імміграція з-за кордону. Для іммігрантів Україна неприваблива через економічне становище.

Інститут демографії та соціальних досліджень спільно з фондом народонаселення ООН в своїй роботі про комплексний демографічний прогноз України до 2050 року зробили свої розрахунки. У разі найбільш оптимістичного прогнозу до 2050 року населення України буде становити 42,3 млн. А ось песимістичний просто жахає своїми цифрами – через 34 роки українців може залишитися всього 25 мільйонів [3].

Висновки. Перелом у демографічній ситуації в країні, послаблення демографічної кризи і її наслідків можливі за умов докорінних позитивних зсувів у соціально-економічній сфері. Для цього необхідні цілеспрямовані зусилля суспільства і держави на основі науково обґрунтованого розуміння сутності демографічних проблем і засобів їхнього вирішення. А розв'язок демографічних проблем в Україні необхідно розглядати на національному та регіональному рівнях, оскільки несприятлива демографічна ситуація негативно впливатиме на соціально-економічні показники розвитку як окремих регіонів так і держави загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фурман Л. Аналіз сучасної демографічної ситуації в Україні // Економічний аналіз. Випуск 3 (19) 2008 рік. - С 65-67.
2. Служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/health/country/>
4. Кавченко В.П. Сучасна демографічна ситуація в Україні та перспективи її розвитку// Вісник соціально-економічних досліджень. Випуск 3(58) 2015 рік. – С. 236-240
5. Яровенко Т.В. Особливості сучасної демографічної кризи в Україні. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Випуск №1122, 2014 рік – С 77-83.
6. Дугінець Г.В. Демографічний та кадровий вимір міжнародних міграційних процесів в Україні.// Вісник Дніпропетровського університету. Випуск 4, 2015 рік – С 49-57.

7. Підгорний, А. З. Соціально-демографічна статистика: Підручник / А.З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська. - Одеса: ОДЕУ, 2017. – 408 с.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ВИПУСК 4

Частина III

**Одеса
2018**